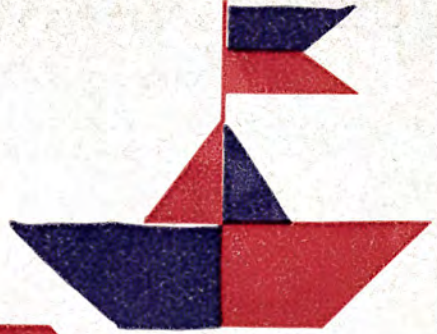

1

XX
GALEB
1945   **1965**

CA

LIST ZA MLADINO • Izhaja mesečno v Trstu • Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Grbec • Glavni urednik: Milan Jereb • Uredništvo: Opčine pri Trstu • Uprava: Trst, Strada di Fiume 432, telefon 722-376 • Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu, ulica Sv. Frančiška 20, telefon 29-477 • Nastavna stran napravil prof. Avgust Černigoj

Trst SKL

12660/1965/66

019651495

COBISS •

Vsebina:

Zora Rebula: Naročilo mlademu rodu	1
Dragocena dediščina	2
Alojz Rebula: Ob dvajsetletnici	3
Boris Pahor: Pismo slovenskemu šolarju	4
Stana Vinšek: V šolo	5
Karel Širok: Kako je bilo tebi Marija, pri srcu takrat	7
Josip Ribičič: Preizkušnja	8
Angelo Cerkvenik: Resnici glave ne odrobiš, ker resnica ne umira	10
Gustav Strniša: Jesen	13
Fran Roš: Vojna v gozdu	14
R. Hlavaty: Medveda sem videl	16
Ludovika Kalan: Zakaj ima teden sedem dni	17
Ludovika Kalan: Delfin — morski šaljivec	17
Za pridne roke: Kolo za vsakogar	18
Neža Maurer: Zlata jesen	19
Zlata Vidaček: Dobri tovariš	20
Milena Batič: Jesenska	21
Zlata Vidaček: Zapestnica	22
Neža Maurer: Mravlje grejo spat	22
Dopisi naših šolarjev	23

Naročilo mlademu rodu

(OB DVAJSETLETNICI OBNOVITVE SLOVENSКИH ŠOL)

Veš, ko v davnini naši predniki v te kraje
So z daljnih tam spustili se ravnin,
Iz njih ponesli so s seboj naš jezik materin.

Divjali čeznje od takrat so strašni boji
In tujec — zdaj z zvijačo zdaj s poboji —
Je hotel z zemljevida zbrisati naš rod!
A glejte, vendar smo še vedno tod!
Kot hrast, če v zemljo se zakorenini ves,
Izruti ga zaman poskuša burje bes,

Veš, kakor hrast se rodne zemlje oklenimo!

Slovenščino — kot plemenito, zdravo seme
Ljubeč vrtnar — je ljudstvo naše skozi zgodovino
Od roda v rod z ljubeznijo gojilo,
V stoletjih s srčno jo krvjo pojilo.
En sam se ni utrip srca in ena sama misel
Ni se iskreča izgubila v vekov temo . . .
Saj prav zato se bati ni nam, kajti vemo:
Kot se doslej stoletja je naš jezik tu ohranil,
Odslej se bo, ker tudi ti, naš šolar, ga boš branil.

Šol zdaj slovenskih dvajsetletnica poteka,
Odkar po mračnih dneh so nam jih spet odprli.
Lej, da pa ne bi sami si jih spet podrli,
Obljubi, da v njih zrasteš v res slovenskega človeka!

Dragocena dediščina

Materin jezik je dragocena dediščina, ki smo jo dobili od svojih staršev. V tem jeziku smo spregovorili prve besede, z njim so združeni spomini na otroška leta in na leta mladosti, najlepši čas človeškega življenja. Tako sta govorila ne samo oče in mati, tako sta govorila ded in babica ter vsi naši predniki pred sto in tisoč leti. Iz roda v rod je šla naša govornica. Jezik je predragocena dediščina, zakaj v njem živi vsa preteklost našega naroda, ves njegov razvoj; v njem je več ko tisočletno izkustvo. Beseda namreč ni prazen zvok, beseda je izraz človekove notranjosti, njegovih misli in čustev. S to besedo so izražali davni rodovi svoje veselje in žalost, zadovoljstvo in skrb, peli so in pripovedovali, hvalili in grajali, ukazovali in prosili, blagoslavljali in kleli, ljubili in sovražili — kakor je pač nanese življenje, ki ima toliko svetlih, pa tudi bridkih in mračnih trenutkov.

Hiša je stala ob cesti, vzela jo je čas, ogenj ali vojska; drevo, ki ga je vsadil ded, je podrl vihar ali mu je črv prežrl korenike. Jezik pa je preživel vse nesreče, ujme in vojske: kakor so ga naši predniki prejeli od staršev, tako so ga izročali sinovom in hčeram.

Dolžnosti, ki jih imamo do svojega ljubega slovenskega jezika, je lepo opisal Anton Martin Slomšek. Takole je dejal:

»Kdor svoj materin jezik zavrže ter

ga pozabi in zapusti, je podoben zmedenemu pijancu, ki zlato v prah tepta in ne ve, kakšno škodo dela. Slovenski starši, ki znajo slovensko, pa svojih otrok slovenskega jezika ne uče, so nevhvaležni hišniki, saj zapravijo svojim otrokom drago domačo reč, slovenski jezik, ki so jim ga izročili njihovi dedje. Taki očetje in matere so podobni slabim gospodarjem, ki prodajo svoje očetovo gospodarstvo, kupujejo druge hiše, a pridejo slednjič na beraško palico.

Kar je oče dobrega prejel od svojih starih, mora zapustiti svojemu sinu; kar se je mati hvale vrednega naučila od svoje matere, bo zapustila tudi svoji hčeri. Materin jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od svojih starih. Skrbno smo ga dolžni ohraniti, lepšati in svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, ki nam ga je izročil Gospod nebes in zemlje, da bi z njim kupčevali in napravili veliko dobička. Kdor svoj materin jezik pozabi, malopridno zakoplje svoj talent. Bog ga bo nekoč terjal zanj in vsi zaničevalci svojega jezika bodo vrženi v temo.«

Vprašaj se, ljubezniva bralka in dragi bralec, ali skrbiš za svoj jezik, ali ga neguješ, kakor bi zaslužil? Marsikdo si mora priznati, da ga celo premalo pozna. Koliko je ljudi, ki so se leta in leta trudili, da bi prav znali tuj jezik, v domačem jeziku pa znajo komaj pismo napisati. Zato velja: tudi domačega jezika se je treba učiti.

*Kdor materin jezik zaničuje,
tudi matere ne spoštuje*

ALOJZ REBULA

OB DVAJSETLETNICI

Bilo je v bazoviški jeseni. Moralo je biti prav kmalu po tistem 6. septembru 1930, ko so privezani na stole sredi mrazeče zore na gmajni omahnili Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. Tisti streli so se komaj razdoneli, ko sem prvič sedel v klop v »Scuola elementare« v rodni vasi. Danes se sprašujem, kako je bilo mogoče, da nisem dogodka niti zaslutil. O Bazovici enostavno nisem imel pojma. Je strah, ki je tiste dni legel na Primorje, tako vplival na domače, da je ostalo le pri tihem sporazumevanju med odraslimi, ki ga ni smel opaziti niti otrok?

Moja tesnoba je bila povsem drugačna. Joj, treba je bilo dati slovo gmajni, ki je bila zdaj za pastirja ena sama razkošna možnost: tam na Brskem še niso bili odpadli lešniki, v kdove čigavi dolini onkraj ceste so zorele fige cvetonke, v drugi dolini so se ponujale za pečenje koruzne glavice, kakor škrlatni palčki so iz megljastih noči rasle po ogradah žordanke!

Potem noč z vetrom, ko doseže tesnoba vrhunec. In jutro, prvo šolsko jutro je vse nastlano s sklaternimi kostanjevimi ježicami kakor po rastlinski bitki, ki je opustošila zlato medlenje dreves v prvi jeseni.

Tesnoba je iz vetrovne nočne dalje pritekla pred tablo, postala moški zrelih let v lakastih čevljih, s sunkovitostjo nestrpnega desetarja, ki objemajoč v nervoznem krču violino priganja:

»La pecorina fa bebe!«

Ko ni odziva, se znova zažene z

lokom čez strune, ko da hoče potegniti za sabo vse tiste gluhe klopi, ki ga ne razumejo.

V onemoglem besu se nasloni na lok kakor na palico.

»Ripetete!«

O, kako drugače bi bilo, ko bi mi v tisti prvi šolski dan slovensko zablejala ovčica! In ko mi na cesti ne bi bilo treba reči učitelju drugače kakor vsem drugim: »**Buon giorno!**« In ko bi mi takrat, ko sem moral k njemu z obveznim jesenskim darom od domačih, ne bi bilo treba reči: »**Uva!**« In potem ne bi bil potil krvavega pota, ko me je učitelj, da bi me počastil, poslal po »**Giornale**«, jaz pa nisem vedel, kaj naj bi tisto bilo. Kakšna drugačna počastitev bi bila zame ko bi mi bil rekel, »Stopi zame v gostilno po časniki«, tudi ko bi mi ne bil navrgel ostanka od drobiža!

Slovenski šolar, ki bereš to.

Svojemu učitelju lahko sproščeno rečeš: »Dober dan!«, prineseš mu lahko: »Grozdje«. Brez tesnobe veš, da te pošilja po: »Časnik«. Kako hudo je bila plačana ta sprememba, tega za zdaj ne moreš še razumeti. Naj ti rečem samo to: ni bila plačana v denarju. Tvoji dobri starši, ki so te poslali v slovensko šolo, oni vedo, s čim je bila plačana. Bodi jim hvaležen tudi za to: ne samo ker te hranijo in oblačijo, ampak tudi zato, ker boš lahko zmeraj rekel s ponosom: moji starši so me malega poslali v tisto šolo, v katero edino sem spadal.

Tvoji starši so bili zvesti svoji dolžnosti.

Zato bodi tudi ti zvest svoji!

In vedi! tvoj prvi predmet je vedenje in drugi, takoj za njim, je slovenščina. Ni slučajno, da je vse ostalo za njima. Žalostno bi bilo, ko bi postal dober človek, a nehal biti Slovenec. A nič manj žalostno

ne bi bilo, ko bi ostal Slovenec, a postal slab človek.

Človek in Slovenec naj skladno raste v tebi.

Zavestno moraš gojiti oba, da boš nekoč pripravljen.

Zakaj ni lahko biti človek in ni lahko biti Slovenec.

Pismo slovenskemu šolarju

DRAGI OTROK,

kar vidim te, kakó začudeno si pogledal, ko so ti rekli, da praznujemo letos dvajsetletnico obstoja slovenske šole! Zakaj tebi se je zdelo, da sta tvoja mama in tvoj tatek prav takó kakor ti sedela v razredu, v katerem sta gospodična učiteljica ali gospod učitelj govorila po slovensko, ko sta ju učila branja in pisanja. Tebi se je zdelo, da je bilo zmeraj vse takó, kakor je zdaj. O, saj bi bilo prav, ko bi bilo takó; a bil je čas, nekako pred štiridesetimi leti, ko so spodili iz razredov naše učiteljice in naše učitelje, namesto njih pa so prišle pred naše klopi učiteljice in učitelji, ki jih nismo prav nič razumeli, ker niso govorili našega jezika.

Saj vem, ti tega ne moreš razumeti, ne gre ti v glavo, kakó se je mogla zgoditi takšna hudobija. Majhen si še, ko pa boš zrasel, ti bo vse bolj jasno in bolj razumljivo. Naj ti za danes povem samó to, da so tedaj v naši deželi ukazovali ljudje, ki so imeli vsi črne srajce, sovražili Slovence in jim požigali prosvetna društva in jim sežigali knjige. Hoteli so, da bi Slovenci pozabili svoj jezik, zato so zmeraj prežali za nami, da ne bi niti na ulici spregovorili po slovensko. Tudi v zapor so te zaprli, če nisi ubogal. Bilo pa nas je zelo dosti, ki nismo ubogali. Kdo pa bo takšna reva, da bo ubogal hudobneža, ki zahteva, da zatajiš svoj materin jezik!

Da, hud čas je bil takrat in otroci nismo bili veseli, ker večkrat smo videli, kakó se naše mame in tatki jočejo, večkrat pa smo se tudi mi jokali, ker so nam odpeljali mamo ali tatka. Seveda, jokali smo se; a ko smo postali večji, smo bili ponosni na svoje starše, ker se niso obnašali kakor strahopetni zajci, ampak kot značajni ljudje.

Viš, a potem so prišli še hujši časi, ko ljudje brez srca niso počenjali krivic in zlodejstev samó pri nas, ampak po številnih evropskih deželah. To so bila leta druge svetovne vojske, ki je bila takó strašna nesreča za ljudi, da si ti niti misliti ne moreš. A na srečo je bilo takó dosti dobrih in poštenih ljudi, ki so se bojevali proti hudobnežem, da so jih nazadnje premagali. In naši možje in fantje, naše žene in dekleta so bili v tem boju prav takó junaški kakor drugi, dá, večkrat so bili celó še bolj junaški kot drugi.

In takó se je vojna končala, in bilo je kakor takrat, ko se po hudi zimi prikaže mehka pomlad.

Bila pa je tudi zares pomlad. Bil je maj 1945. leta.

Viš, in takrat smo bili spet prosti in smo si spet odprli šole, v katerih so otroci za gospodično učiteljico spet zlogovali slovenske besede. Tako smo bili tiste dni srečni, da smo kar plesali od veselja.

Zdaj razumeš, zakaj praznujemo to obletnico?

Radujemo se, ker je preteklo že dvajset let, odkar je bilo konec naše nesreče; radujemo se, ker so pred dvajsetimi leti v naše razrede spet prišle slovenske učiteljice in slovenski učitelji.

A prav takó se ob ti obletnici spominjamo vseh tistih naših ljudi, ki so v boju padli, da bi mi lahko živeli prosti in nas ne bi nihče več zapiral v ječo, kakor so zapirali nje.

Kakó pa boš ti, šolarka, najlepše sodelovala pri tem praznovanju? Kakó boš sodeloval ti, mali šolar?

Kaj sta uganila, kakó?

Pa da, saj že vesta, takó da bosta v šoli kar se dá pridna, to se pravi, da bosta zelo zelo lepo pisala, zelo zelo lepo brala, takó lepo, da bosta vajina mama in tatek kar strmela.

In ko se bosta mama in tatek spomnila hudih časov, ko sta se morala doma na skrivaj s svojo mamo in s svojim tatkom učiti slovenščine, jima ne bo več takó težko. Videla bosta, kako je njun otrok priden, in zazdelo se jima bo, da so bile samó grde sanje to, kar sta doživela v mladosti.

Ponosna bosta na svojo šolarko, na svojega šolarja, in vsa iz sebe bosta od sreče.

BORIS PAHOR

Trst, v jeseni 1965

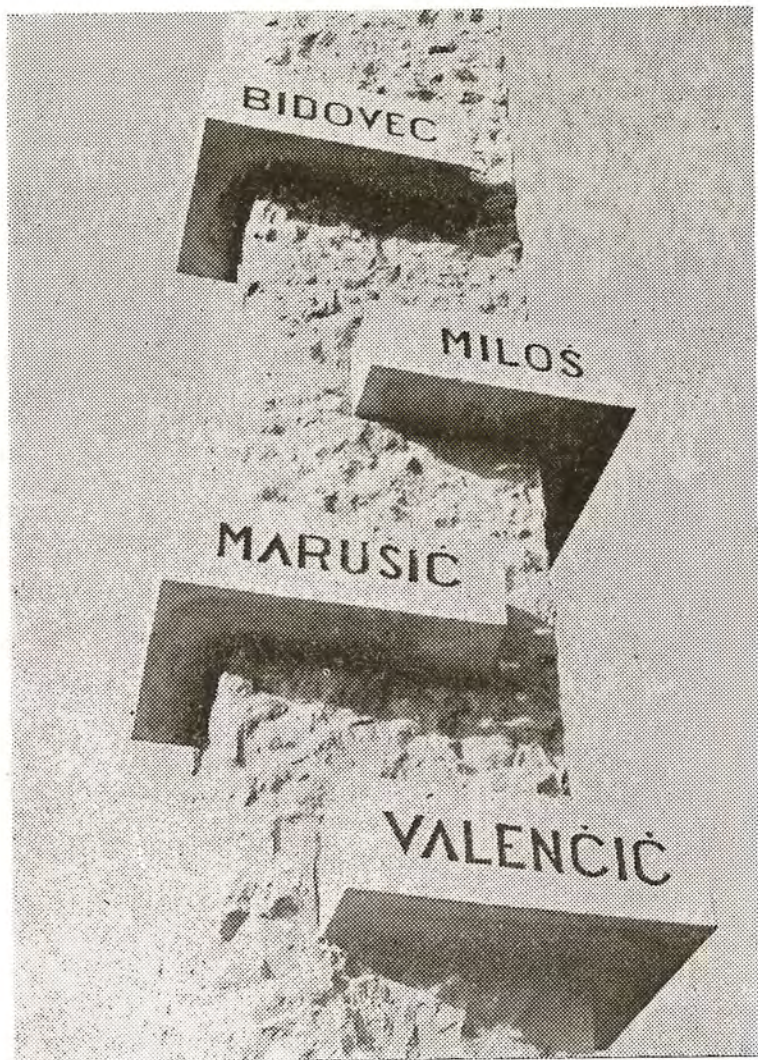
STANA VINSEK

U šolo

**V ŠOLO, V NAŠO ŠOLO
RADI POHITIMO,
V SOLI, V NASI ŠOLI
PRIDNO SE UČIMO.**

**KDOR RAD V ŠOLO HODI
MNOGO VE IN ZNA,
ZNAJJE PA JE BOLJŠE,
KAKOR KUP ZLATA!**

KAKO JE BILO TEBI, MARIJA, PRI SRCU TAKRAT

KAKO JE BILO TEBI, MARIJA, PRI SRCU TAKRAT,
KO JE BIL TVOJ SIN JEZUS S KRVJÓ OBLIT,
KO JE BIL TVOJ SIN JEZUS NA KRIŽ PRIBIT
IN SI POD KRIŽEM STALA
IN BRIDKO SE JOKALA —

KAKO JE BILO TEBI, MARIJA, PRI SRCU TAKRAT?
KAKO JE BILO PRI SRCU TAKRAT STIRIM ŽENAM,
ŠTIRIM ŽENAM, ŠTIRIM MATERAM:
MATERI MILOŠEVI,
MATERI BIDOVČEVI,
MATERI MARUŠIČEVI,
MATERI VALENCIČEVI,
KI SO ČULE OBSODBO:
JUTRI BO TVOJ SIN S KRVJÓ OBLIT,
JUTRI OB ZORI BO TVOJ SIN UBIT! — ?

IN SO BDELE VSO NOČ
IN VSO NOČ JIM JE V SRCU KLJUVALO:
OB ZORI, OB ZORI BO TVOJ SIN UBIT!
ZDAJ JE ŠE ŽIV TVOJ SIN,
ŠE ŽIV IN SE MLAD,
ŠE NEDAVNO BIL POLN JE VERE, LJUBEZNI IN NAD.

A KMALU ... ČEZ URO ... TA HIP
BO S SVINČENKAMI PREBIT
IN MRTEV BO LEZAL OB TLEH.

KAKO JE BILO, MARIJA, PRI SRCU TAKRAT
TEBI IN ŠTIRIM ŽENAM,
ŠTIRIM LJUBECIM MATERAM?

Preizkušnja

Odlomek iz Ribičičevih spominov, ki bodo kmalu izšli pri Mladinski knjigi v Ljubljani, pod naslovom »Moja mlada leta«. Odlomek je vzet iz opisovanja mladostnih doživetij v Furlaniji, kamor je bil njegov oče premeščen iz Baške na otoku Krku.

Na trati za hišo je mrgolelo skupin furlanskega drobiža. Vsaka skupina je bila zatopljena v svojo igro. Približal sem se skupini, ki je balinala s ploščatimi kamni, ki so jim pravili »peje«. Spretno so metali kamne v bližino balinčka. Balinarji so bili živahni, veseli fantiči mojih let. Čeprav so bili zaverovani v igro, so me le opazili. Drug za drugim so me premerili s pogledi od nog do glave, se sklanjali drug k drugemu in med seboj nekaj šepetali. Najbrž so se spraševali, kdo da sem. Nazadnje se mi je eden izmed največjih približal in me nekaj vprašal.

»Ne razumem,« sem tiho odvrnil slovensko.

Fant je najprej zazijal od začudenja, potem pa se je obrnil proti svojim in vzkliknil:

»Un sklavut!«

To je pomenilo, da sem Slovenec. Tako so Furlani imenovali vse Slovence, ker drugega imena zanje niso poznali. Najbrž se niti navedali niso, da je to psovka in pomeni »suženjček«, izpeljana iz italijanskega »ščavo« s čimer so zagrizeni Italijani zmerjali Slovence.

Med balinarji je šlo od ust do ust: »Un sklavut,« potem se je eden izmed njih približal in mi ponudil svojo »pejo«, da igram z njo namesto njega. To je bila velika žrtev z njegove strani in velika čast zame. Igro sem poznal že iz Baške, in ker sem dobro znal bližati in zbijati, sem jih kmalu prepričal, da sem jim enakovreden. Mislim, da je prav ta igra prebila led in smo si postali dobri prijatelji, čeprav nismo v govoru razumeli drug drugega in smo se sporazumevali samo s kretnjami.

Po nekaj mesecih pa je tudi to odpadlo in sem se lahko z njimi za silo pogovarjal v njihovem jeziku.

Ali kljub temu in čeprav sem se z njimi potepal okrog in bil neprestano v njihovi družbi, sem bil zanje še vedno tujec. Povsem sem se jim približal šele po preizkušnji »korajže« s slepičem.

Eden izmed njih je nekega dne ujel lepega slepiča in si ga vtaknil za srajco v nadržje. Z debelimi očmi sem gledal in čakal, kdaj bo fant stresel slepiča iz srajce, zavpil in zbežal. Saj sem tudi v Baški na polju videl slepiče in razne vrste kač, ali tam smo se jih izogibali in bežali pred njimi, naj so bile strupene ali ne — nikoli ne veš natanko, če kača ni strupena. Ali furlanski fantek ni ne zavpil ne zbežal. Stal je mirno in ponosno in nas smehljaje gledal. Na srajci so se prikazovale gube in po njih smo lahko presodili, kod se slepič plazi navzgor proti vratu — zdaj po prsih zdaj po hrbtu. Nazadnje je prilezel do ovratnika in z migajočim jezičkom prikukal pri vratu na dan. Takrat je slepiča že zgrabil drug junaček in si ga vtaknil v nadržje.

Nenadoma je eden izmed fantičev pomolil zvijajočega slepiča še meni in vprašal, če si upam. Vse oči so bile uprte vame, mene pa je zona spreletavala že ob pogledu na sivkasto telo in na jeziček, ki je nemirno švigal sem in tja iz ust preplašene živalce. A mislim, da ni hujšega za fantiča, kot da bi veljal za strahopetca. Odpel sem gumb na srajčki

in se sklonil bliže. Nemirno, mrzlo telo je zdrknilo za mojo srajco in začelo hitro lesti po goloti okrog mojega telesa, iščoč rešitve. Groza, ki sem jo takrat prestal, se ne da popisati. Še dandanes, in že ob pogledu na nedolžnega martinčka, se mi obnovi občutek nečesa mrzlega, ki mi leze po prsih in hrbtu. Trenutek, ko je lezel slepič po mojem telesu, je moral biti res strašen, zakaj ponoči je morala mati nekajkrat priti k moji postelji, pa mi otipavati čelo, da ugotovi, če nimam visoke vročine, pa me buditi in tolažiti, ker sem vpil, da lazijo večglave kače okrog mene in me hočejo požreti.

S preizkušnjo s slepičem, pa sem postal enakovreden član najdrznejše skupine Furlančkov v Visku. Odslej sem se udeleževal njihovih podvigov, od katerih je bilo rabutanje še najnedolžnejše dejanje.

Domovina - mati, tujina - mačeha

Ta zgodba, ki nam jo je, ko smo bili še otroci, pripovedovala sosedova babica v istrskem zaselku Brumniči, se je — je trdila — godila v

deželi Gorjanski, pradavni deželi, razprostrajoči se približno na področju med Snežnikom in Učko. Tedaj so bili tam še pragozdovi.

1. ČRNI VRAN VZAME BISERKO

Hrast in Klas sta v gozdu drvarila. Pihljaj je prijeten vetrc, v bližini je žuborel potoček, listje je pošumevalo, ptice so žvrgolele, bila je pač pomlad, vsa v cvetju in zelenju. Sekiri obeh mož sta se enakomerno oglašali.

Od nekod je priprhutala šoja Čeb-ljavka, se usedla na cvetoč mandljev-vec in zapela:

»Gorjanska, nekdanj dežela si raj-ska bila,
si danes dežela solzá, dolina gorja...«

Čeb-ljavko je nekaj preplašilo. Utihnila je in odletela v smeri proti velikemu gozdu. Čeb-ljavkino pesem pa je povzela Hrastova hčerka Biserka, ki je nabirala cvetlice. Njen glasek je bil bister kakor studenč-nica:

»Gorjanska, nekdanj dežela si raj-ska bila,
si danes dežela solzá, dolina gorja!
Stoglaví zmaj žitje ti pije in kri
in solze otrok ti nesrečnih vse dni.
Stoglaví zmaj žrelo odpira, grozi:
»Dajte zlata mi, zlata,

zlata mi dajte, goro zlata, če ne — bo
kmalu konec sveta!«
Gorjanska, nekdanj dežela si raj-ska
bila,
si danes dežela solzá, dolina gorja,
dežela solzá, dolina gorja!»

Hrast in Klas sta prisluhnila ter se, tiho tiho brundajoč, pridružila Biserki.

»Konec nas bo, prav zares, zakaj nenasitni knez Volkun nas bo požrl s kožo in kostmi vred!« je menil čokati Hrast, ko je Biserka utihnila.

»Kako čudovito poje Biserka!« se je navduševal Klas. »Kdo neki je to pesem spesnil in kdo uglasbil? Biserka ali Čeb-ljavka?« je vprašal.

»Ne vem,« je odgovoril Hrast. »Prva jo je pela Čeb-ljavka, potem jo je posnela Biserka, po Biserki pa vse ljudstvo. No, zavaljo te pesmi ne bo padel z Volkunove glave niti las! Potrebno bi bilo ne samo peti, potrebno bi bilo udariti na Volkunov grad...«

»Pssst!« ga je posvaril Klas. »Gozd ima ušesa!«

Hrast se je zasmejal:

»Nemara ima ušesa, jezika pa ne.«

Kjer so ušesa, je tudi jezik!« ga je zavrnil Klas.

Nad njima so v jatah bežale proti gozdu ptice, mimo njiju pa lisice in zajčki. Tedajci sta moža zaslišala trušč, rožljanje z orodjem, peketanje konjskih kopit in divje vpitje. Spogledala sta se.

»Kaj pomeni to?«, se je oglasil Klas. »Skočiva no na grič in poglejva!«

»Steciva!« mu je pritrnil Hrast. Stekla sta in se ustavila na vrhu, od koder je bilo moč videti vse poti, ki so držale v gozd.

»Joj, Volkunovi konjeniki! Cela vojska! Na čelu jezdi Volkunov rabelj Črni vran! Kaj se potikajo tod?« se je prestrašil Hrast.

»Kjer je Črni vran, tam je tudi črni dan!« je napovedal Klas.

»So že tu!« je zašepetal Hrast. Prihrumeli so na grič in vpili.

»Mir!« je ukazal Črni vran. »Ustavite se!«

Konjeniki so obstali kakor vkopani in utihnili. Črni vran je zagledal Klasa in ga nadrl:

»Hej, ti, kdo si?«

»Klas mi pravijo. Poljedelec in lovec sem,« je ponižno odgovoril in se priklonil.

»Pa ti, kdo si?«, je Črni vran vprašal Hrasta in ga prebadal z očmi.

»Hrast sem, rodovni starešina Jenjega rodu in veliki lovec!« mu je ponosno in samozavestno pojasnil Hrast.

Črni vran se je samozadovoljno zasmejal.

»Pasjo srečo imam. Saj si Biserkin oče?«

»Da, Biserka je moja hči.«

»Biserko iščemo. Knez Volkun je ukazal, naj jo nemudoma živo pritriramo ali mrtvo prinesemo v njegov grad.«

»In zakaj?« je mračno vprašal Hrast.

»Ne moja navada ni ne moja pravica, da bi spraševal kneza, zakaj to in zakaj ono. Vem le, da moram ukaz izpolniti. Kje imaš Biserko?«

»Ne vem, kod hodi,« je uporno odgovoril Hrast.

»Ne veš? Dobro si zapomni, Hrast: knez Volkun mi je ukazal, naj ti požgem domačijo in odpeljem živino, če mi pri priči ne izročiš Biserke,« mu je zlovesče naznanil Črni vran.

»Ne vem, kje je,« je vztrajal Hrast in poudaril: »Pa čeprav bi vedel, kje je, ti ne bi povedal. Biserke ne dam ne za hišo ne za čredo goved in ovac.«

»Če je vse tako, pa vzamemo tebe!« je Črni vran zaškrtal z zobmi.

Naenkrat je pritekla iz bližnje goščave Biserka, vitka, svetlolasa in modrooka deklica. Zavpila je:

»Ne, očka ne smete odpeljati! Jaz sem Biserka.«

»Kje si bila?« ji je ves prepaden segel v besedo Hrast.

»Tule blizu v hosti sem nabirala vijolice,« je rekla in pokazala šopek nabranih vijolic. »Ne bojte se, oče, nič hudega se mi ne more zgoditi! Kar pojdemo!« je dejala in se obrnila k Črnemu vranu.

»Biserka, neznansko se bojim,« je potožil Hrast.

»Posadi dekliča na konja!« je Črni vran ukazal čokatemu in kosma-

temu konjeniku, ki je stal blizu Biserke.

Biserka se je gibčno zavihtela in sama skočila na konja, konjeniku za hrbet. Črni vran ni mogel zatajiti občudovanja. Njena gibčnost in njen pogum sta ga prevzela.

»Odjezdimo!«, je ukazal. »Knez Volkun nestrpno čaka.«

Konji so zatopotali, konjeniki so zahrumeli in zapeli divjo bojno pesem. Biserka je pozdravljala očeta: »Očka, kmalu se vrnem.«

Klas se je zaničljivo posmehtil Volkunu in njegovemu rablju, ki je prišel nad otroka s celo vojsko. Hrast je zrl mračno za odhajajočo konjenico in se zgražal:

»Še enajste pomladi ni dočkala! Da se ne sramujejo!«

Čebļavka je znova priprhutala in znova zapela:

»Gorjanska, nekdanj dežela si rajskabila, si danes dežela solzá, dolina gorja!«

Čebļavkino pesem je spremljal ptičji zbor, veter, spremljal jo je pošumevajoči gozd, spremljala sta jo hrast in Klas.

(Se nadaljuje)

Jesen

Listi zveneli so zadrhteli,
v vetru vrte se veselo,
drevje trepeče in jim šepče,
kvišku za njimi je zaželelo.

Urne so ptice že perutnice
krepko razpele, daleč zletele,
da hrepenenje v novo življenje
sili na jug jih, so nam zapele.

Kje pa je žito? Sončno je sito
žarke blesteče nanj rešetalo,
da je žarelo in dozorelo,
mrtvo pod srpom ostalo.

V sinji daljavi, v sončni višavi
v pisanem plašču jesen nas pozdravlja,
nudi plodove, zrele sadove,
z njo se življenje v prirodi poslavlja.

VOJNA V GOZDU

Vas se imenuje Log. Leži pod zelenimi hribi, med njivami, vinogradi in travniki. V to vas sta prišla na počitnice oba Jugova otroka — Mirko in Dorica. Prišla sta k stricu in teti sama, a starši pridejo za njima. Saj pojde Mirko jeseni že v tretji razred, Dorici pa še ni šest let.

Jugovi prebivajo v Nabrežini. Lepo je tam ob morju, a tudi v Logu je prijetno. Tukaj ni dima iz tovarn, ni ropotanja avtomobilov, ni piskanja vlakov. Je pa zelo dosti sonca in zraka, mleka in sadja. Teta in stric sta tudi zares dobra.

V Logu so še drugi otroci, ti pa so tam doma. Med njimi so Stanko, Jožek in Dječek. Ti trije so tisto dopoldne prišli k Mirku in Dorici.

»Pojdimo v gozd!« je rekel Stanko. »Tam vem za veverico. Napovedali ji bomo vojno in jo ulovili! Ali vam je vsem jasno, fantje?«

»Jasno kot beli dan!« so mu odgovorili dečki.

»Stanko naj bo naš poveljnik!« je predlagal Mirko in ostali so mu pribrdili.

»Ampak morate me ubogati, fantje!« je dejal Stanko in se strogo ozrl po njih.

»Tudi jaz bi šla z vami,« je prosila Dorica.

»Ne vem,« je odkimal njen brat Mirko. »Namenjeni smo vendar na vojni pohod proti veverici. Ti pa si še otrok in deklica si. Raje se tačas igraj na dvorišču, tu je zate kup peska!«

Deklici so se zapotegnile lica, kakor da hoče zajokati.

»Pa naj gre z nami, čeprav ni fant!« se je zanjo zavzel Jožek. »Morebiti bomo potrebovali bolničarko. Obvezovala bo naše ranjence.«

»Pametna misel!« je privolil Mirko. »Dorica bo torej vzela s seboj stekleničko alkohola, platno in sukanec. Ali ne?«

»Dobro!« je pritrdil tudi poveljnik Stanko.

Dorica se je nasmehnila. Brat ji je preskrbel vse potrebno in ji polno torbico obesil čez ramo. Na levi rokav ji je pripel bel trak. Nanj je z barvnim svinčnikom narisal rdeč križ. Tako je Dorica postala bolničarka. To pa tudi ni bilo kar tako!

Prispeli so na rob gozda. Dečki so si v grmičju odrezali dolge šibe. S seboj so imeli tudi košarico, pripravljeno za veverico.

V tišini pod smrekami, pod bukvami in bori se je širil prijeten hlad. Tu je veselo žuborel potoček, tako majhen, da ga je Dorica lahko preskočila. Mehke steze so se vile pod gostimi vejami. Ptički so se oglašali. Nekje je žolna klujuvala po deblu.

Za Stankom so stopali Mirko, Jožek in Dječek, na koncu pa še Dorica. Ta je morala delati dolge in hitre korake, da ni zaostala.

Dospeli so do grmičja borovnic. Bilo jih je polno — črnih, debelih, sočnih. Pričeli so jih zobati.

»Zajec!« je nenadoma zavpil Dječek in pokazal z roko. Vsi so se ozr-

li, a dolgoušec je že izginil v goščavi.

»Pustimo zajca!« je velel Stanko. »Preganjati hočemo veverico, dokler se nam ne vda. Potem bo zmaga naša! Ali vam je vsem jasno?«

»Jasno kot beli dan!« so mu odvrnili dečki.

Na poveljnikov ukaz so se razšli na vse strani, da najdejo veverico. Dorica je spremljala brata. Skoraj četrt ure so se ozirali v drevje in grmovje. Končno je Jožek pričel klicati:

»Pridite!«

Po rahlem bregu so pohiteli k Jožku, ki je roko dvigal h košati smreki. Zgoraj med vejami je na svojih zadnjih nožicah sedela veverica. Imela je rdečkasto rjavo dlako, pod vratom pa belo. Privzdigovala je svoj kosmati rep in tanka ušesa so ji stala pokonci. Z drobnimi črnimi očmi je plaho gledala dol k otrokom.

»Obkolimo veverico!« je zapovedal Stanko. »Dobiti jo moramo na tla! Naprej, fantje! Na juriš!«

Majali so spodnje veje, mahali s šibami in kričali. Dorica je samo opazovala. Prestrašena živalca je skakala z veje na vejo. Potem se je pognala na sosednje drevo. Tako je precej časa begala sem in tja, dečki pa za njo. V strahu je kdaj proseče zapiskala. Utrudila se je že in je obsejala na smrečni veji, prikrita za temnim zelenjem.

»Na smreko moramo! Sezujmo čevlje!« je ukazal Stanko.

Poslušno so se sezuli in postavili čevlje na mehka gozdna tla. Razporedili so se okrog drevesa, ki je na njem počivala veverica. Z bosimi nogami so se s spodnjih vej vzpenjali na višje, vse bliže živalci. Spet so zavpili in zagugali veje.

Preplašena ubožica se je vsa tresla. Bil je že zadnji čas, da zbeži in se skrije. Toda kam? In že je kakor

blisk šinila navzdol, kar mimo Stankove glave. Potem je ni bilo več videti.

Kam je vendar tako hitro izginila? Prečudno!

Fantje so splezali z drevesa in se še ozirali, a zaman. Tudi daleč naokrog ni bilo sledu za prebrisano veverico.

»Naš napad ni uspel!« je nevoljno dejal Stanko. »Sovražnik nam je pobegnil. Ampak z njim se bomo morda še kdaj srečali. Obujmo se zdaj!«

Sedli so. Mirko je segel po svoji obutvi, ki jo je bil odložil pod eno izmed smrek. Pri tem je s prsti zgrabil za vrh obeh čevljev.

»Avavava...!« je divje zakričal. Kaj se je vendar zgodilo?

Iz desnega Mirkovega čevlja je planila — veverica! V čevlju je bila skrita, navihanka! In zdaj je v dolgih, naglih skokih tekla v goščavo. Dečki so se zagnali za njo. Toda bosni niso mogli dovolj pohiteti in še zapletli so se v grmičje bodikastih ostrožnic. Morali so se ustaviti.

Mirko je iztegnil desnico. Kri mu je kapljala s konca kazalca.

»Presneta veriverica!« je zamrmral. »Ko sem segel po čevljih, me je grdo usekala z zobmi. Pustila mi je lep spomin.«

Dorica je odprla svojo torbico in pristopila k bratu.

»Kako prav je, da imamo bolničarko s seboj!« so dejali drugi.

Pri bližnjem izvirku si je Mirko umil krvaveči prst. Dorica mu ga je namazala z alkoholom, da je razkužila rano. Potem ga je obvezala.

»Naj živi naša bolničarka!« so zaklicali fantje. Dorica se je nasmehnila vsa srečna, a je rekla še to:

»Tudi jaz sem vesela. Najbolj pa zato, ker vam je veriverica ušla. Smilila se mi je, ko ste jo preganjali.«

»No!« je menil Stanko, »saj če bi jo ujeli, ji ne bi ničesar hudega storili. Kakšen dan bi jo imeli doma, potem bi jo izpustili nazaj v gozd. Tudi veriverica rada živi.«

»Nastop!« jim je potem velel. »Odhod domov!«

Vračali so se. Preden so se razšli, pa je poveljnik Stanko še dejal:

»Današnji dan nam pač ni prinesel slave. Upam pa, da bo boljši jutrišnji dan, ko pojdemo še kam drugam. Za danes pa razhod! Ali vam je vsem jasno?«

»Jasno kot beli dan!« so mu odgovorili dečki.

»Jasno kot beli dan!« je rekla tudi Dorica.

drobne zanimivosti • drobne zanimivosti

LUDOVKA KALAN

ZAKAJ IMA TEDEN SEDEM DNI

Zgodovinarji imajo Mezopotamijo za zibelko človeštva. Njeno ime pomeni v grškem jeziku »Dežela med dvema rekama«. Leži med Eufratom in Tigrisom ter je zelo rodovitna.

V času, ko so pred 5000 leti, faraoni gradili svoje piramide, so v Mezopotamiji prebivali Sumerijci, ki so že imeli precejšnjo kulturo. Poznali so pisavo in računali so po šestdesetinkah. Od tega starega sistema računanja nam je ostala raz-

delitev ure na 60 minut in minute na 60 sekund.

Oboževali so Sonce, poznali so Luno in pet planetov. Od tu število dni v tednu. Ponedeljek je bil dan posvečen Luni, torek Marsu, sreda Merkurju, četrtek Jupitru, petek Veneri, sobota Saturnu in nedelja je bil dan boga Sonca.

Če bi Sumerijci poznali še Neptuna, Urana in Plutona, bi danes imel teden najbrž 10 dni.

Delfin - morški šaljivec

Kdo izmed nas, ki prebivamo ob morju, ga ne pozna? Kolikokrat se radi ustavimo na obali in z očmi spremljamo njegove vratolomne skoke po valovih.

Njegovo telo ima lepe oblike. Doseže do 3 m dolžine. Delfin ne ljubi samote, živi v krdelih in srečamo ga v vseh morjih, zlasti pa v Sredozemskem morju, in to v vseh letnih časih. Tekmec galeb sledi potujočim ladjam in se gosti s kuhinjskimi odpadki. V zameno pa zabava potnike s svojim ljubkim zračnim baletom. Zdi se, da sam uživa nad svojimi igrkami. Dostikrat celo krdelo spremeni smer, tedaj planejo v dir s tako hitrostjo, da bi ne mogla tekmovali z njimi najhitrejša ladja. Nato se pa kot na povelje vsi istočasno ustavijo in šaljivci začno uganjati svoje norčije.

Razumljivo je torej, da se delfini, ki tako ljubijo zabavo in igro, z lahkoto marsičesa nauče. Kar radi se podvržejo dresuri.

V Floridi v Marinelandu imajo

ogromen bazen, v katerem živi veliko število delfinov. Na njihov račun se številni obiskovalci vsako jutro zabavajo, ko opazujejo delfine pri »delu«. Ubogajo na povelje. Igrajo se z žogo, skačejo skozi papirnate obroče nad vodo ali izvajajo pravcate umetniške skoke. Prinašajo tudi predmete, ki jih je kdo zagnal v vodo.

Ti veseli morski akrobati živijo kar v lepem sožitju z večjimi ribami. Ne trpe pa, da jim kdo stopi na rep. Znajo se braniti. Marsikateri morski sostanovalec je doživel z njimi že kako izkustvo.

Pravijo, da se delfini smehljajo, medtem ko se igrajo in skačejo. Res je. Vendar pa je to njihov naravni izraz.

Samo nekdo ni vesel delfina: ribiči. Kjer se pojavi, pospravi mnogo rib, zakadi se v njihove mreže, nažre se rib, nakar mrežo raztrga in odplava po svojih poteh. Ribičem pa povzroči s tem ogromno škode.

R. HLAVATY

KO GOBE SEM NABIRAL
IN DALEČ V GOZD ZAŠEL,
DA SEM MEDVEDA VIDEL,
LE KDO BO TO VERJEL?

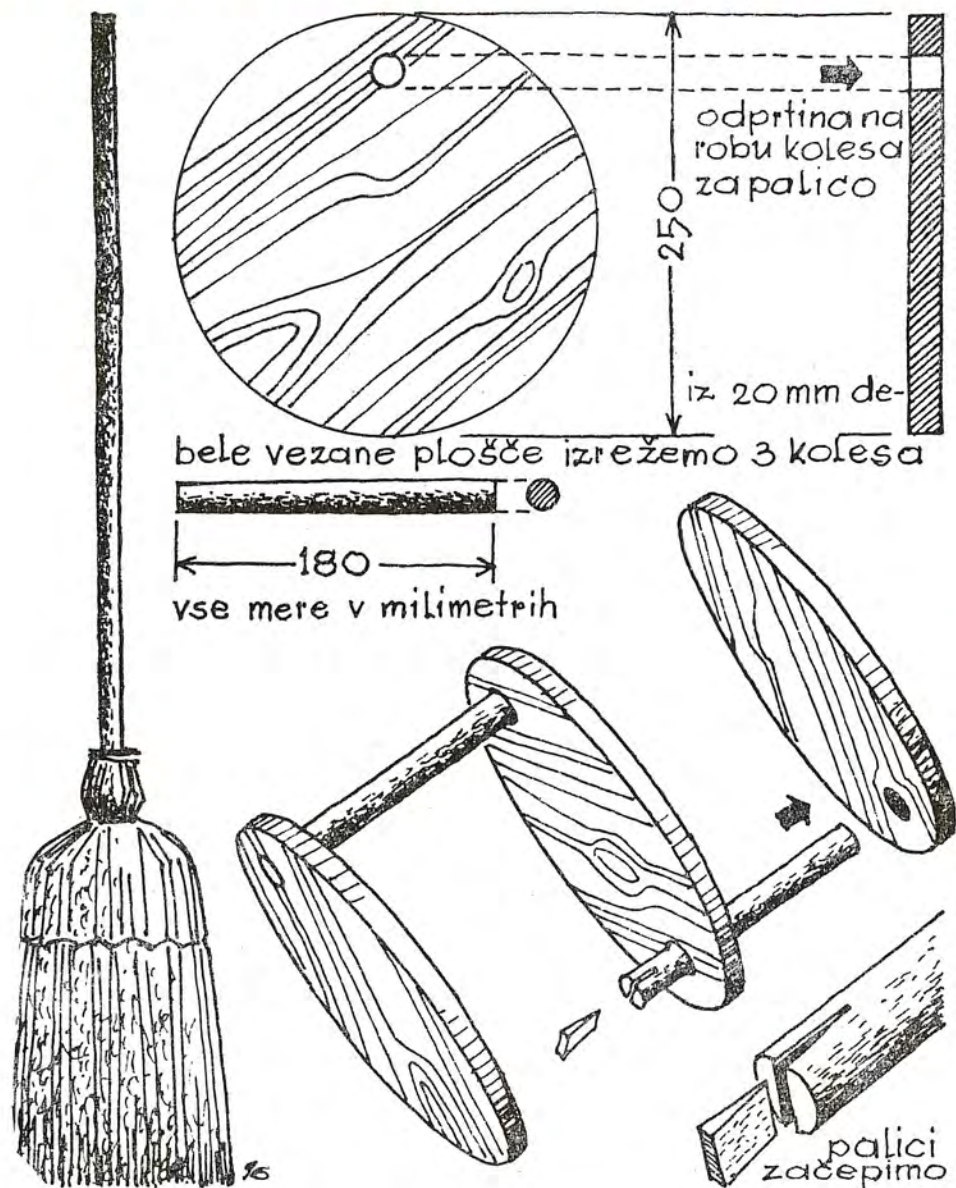
TAKO SEM SE PRESTRAŠIL,
KOT BIL BI OKAMENEL,
DOMOV SEM URNO TEKEL,
DA BI MEDVEDU UŠEL.

BRŽ SO SE ZBRALI LOVCI,
DA BI UJELI ZVER.
VES GOZD SO PREHODILI,
MEDVEDA PA NIKJER.

za pridne roke ■ za pridne roke ■ za

KOLO ZA VSAKOGAR

Spomnil sem se svojega starega »kolesa«, ki je pozabljeno ležalo na podstrešju. To ni pravo kolo, temveč zelo preprosta naprava, podobna bolj pedalom dvokolesa kot kolesu. Oglejte si ga na sliki.

Iz 20 mm debele vezane plošče izrežemo tri kolesa s premerom 250 mm. Pri žaganju moramo biti točni, da bodo vsa tri kolesa med seboj enaka. Potem poiščemo ročaj stare metle in iz njega odrežemo dva enaka konca dolžine po 180 mm. Ti dve palici ali ročki nam bosta služili za pedala in spojitve vseh treh koles. Zunanja kolesa prevrtamo proti obodu enkrat v debelini ročke, srednje kolo pa dvakrat, vzporedno. Ko vtikamo ročki v odprtini

koles, te odprtine prej namažemo z mizarskim klejem. Na kraju lahko ročke tudi začepimo.

Za začetnika je začetek vožnje s tem kolesom prava zabava. Saj je potrebno veliko spretnosti, da obdržimo ravnotežje in da se sploh popeljemo naprej. Vožnjo pričnemo tako: nogo postavimo na pedal v spodnjem položaju; z drugo nogo pritisnemo pedal v gornjem položaju in poizkušamo zavrteti kolesa. Še malo ravnotežja in popeljali se bomo naprej! Ne bodite razočarani niti presenečeni, če boste v začetku vožnje večji del na tleh in ne na kolesu. Svojo spretnost v vožnji lahko poizkušate kar doma v sobi! Obilo zabave!

NEŽA MAURER

Ilustr.: LEON KOPORC

ZLATA JESEN

GROZDJE NABIRAMO,
V KOŠEK GA SPRAVLJAMO,
DA SI NAPREŠAMO
SLADKEGA MOŠTA.

LEŠNIKE BEREMO,
V KOŠEK JIH SPRAVLJAMO,
DA SI NAPEČEMO
SLADKIH POTIC.

ZRAVEN PREPEVAMO
PESMI O SONCU,
DA BO ŠE DOLGO
ZLATA JESEN...

Dobri tovariš

Zgodilo se je to pred dvema letoma. Anico je nekega dne odpeljal oče v otroški vrtec. Deklica je jokala, ni hotela spustiti očetove roke in ni hotela ostati s tujimi otroki.

Tedaj je iz skupine otrok, ki so se igrali »slepe miši«, skočil deček. Imel je nasmejane črne oči in zobke bele kot sneg. Stopil je k Anici in ji mirno rekel:

»Ne jokaj, igrali se bomo.« Prijel je deklico za roko. Ona je molčala, se odmaknila od očeta in tiho odšla z dečkom.

Tako sta se seznanila Anica in Radko. Od tistega dne sta bila vedno skupaj. Pozimi je Radko delal velike kepe zase in za svojo prijateljico. Malega, le pedenj visokega snežaka z velikimi ogljenimi očmi pa je napravil samo za Anico. Skakala sta okrog njega in si izmišljala imena zanj, dokler se ni stopil. Spomladi je Radko

na travniku utrgal prvo belo marjetico in jo podaril Anici. Skupaj sta lovila metulje, zidala hišice v pesku in vedno, vedno sta bila skupaj. Radko je lepo skrbel za deklico. Vedno je pazil, da je oblekla jopico, kadar so šli na sprehod. Pri kosilu sta sedela na sosednih stolčkih. Na Radkovem stolčku je bilo na naslonjalu narisano letalo, na Aničinem naslonjalu pa je bohotno cvetela bela vetrnica. Tudi na omaricah v oblačilnici sta imela narisani taki podobi in tudi omarici sta bili druga ob drugi.

Toda pred jesenjo je Radko dopolnil sedem let in odšel v šolo. Že več dni je bil stolček ob Anici prazen. Anica je stolček ljubosumno čuvala, da ne bi kdo sedel nanj. Deklica je čakala in upala, da bo Radko vendarle prišel, da se bo šole kmalu naveličal in se bo vrnil v vrtec.

Res je stopil v jedilnico prav takrat, ko je učiteljica začela deliti kosilo.

»Radko, vrnil si se, stolček te še čaka,« je veselo zaklicala Anica.

»Imenitno,« je rekel Radko. Za roko je k mizi pripeljal malega dečka, ki je hlupal od zadrževanega joka. »Imenitno, Anica,« je spet rekel Radko, »glej, pripeljal sem tega dečka, da bo sedel pri tebi. Jokal je pred vrtcem ravno tako kot ti, ko si prvič prišla sem. Takrat sem tebe spre-

jel, zdaj pa ti popazi na tega dečka. Jaz pa bom že še prišel pogledat.«

Anica je sprejela dečka, obrisala mu je z robčkom oči in nos, ponudila mu je stolček ob sebi in mu rekla:

»Tu boš zdaj sedel. Na tem stolčku je narisano reaktivce, veš.«

MILENA BATIC

Ilustr.: ŠTEFAN POTOČNIK

Jesenska

Ej, september, dober dan!
Čas, ko zbirajo se ptice,
da zlete na jug sveta,
in jih vitke perutnice
poneso čez vsa morja.

Čas, ko zberemo se spet
v isti klopi kakor lani;
samo manjša se nam zdi,
ali pa smo zrasli mi.

Vsi obrazi so nam znani,
vsakdo svoje ve novice,
potepuhi z vseh strani
danes v šolo smo prišli.

V torbah so še morske školjke,
kamni pisani z obale,
vse, kar so počitnice
za spomin nam darovale.

Pa čeprav v očeh žari
še spomin poletnih dni,
vedra pesem čričkov v travi,
vonj po senu in otavi,
ej, september, kar čez plan,
ej, september, dober dan!

ZAPESTNICA

Darija je majhno, vsakdanje, ljubko dekletce. Toda nevsakdanje je njeno ime. Le redko katera njena nova prijateljica že kar sprva pogodi ali zna spregovoriti njeno ime. Darija se vsak dan sonči na obali, teka po plitvi vodi in skuša plavati, držeč se za dno. Njene ročice so polne in imajo na laktih in prstkih jamice.

Za to od sonca zagorelo ročico je ded kupil zapestnico iz drobnih školjk.

Darija teka po obali, po plitvini. Nепrestano drži roko visoko pred noskom: pogleduje zapestnico in jo razkazuje. Tako zdaj vsi otroci vedo, da ima Darija najlepšo zapestnico.

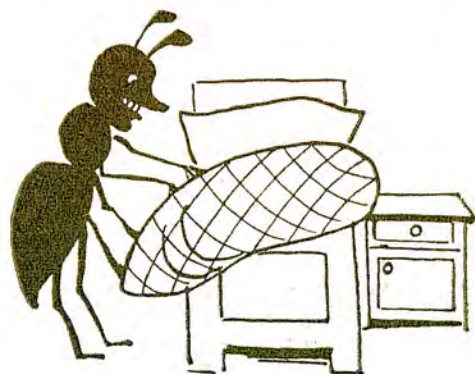
Toda minilo je nekaj dni. Na morje je padel dež, padel je tudi na kopno in na Darijino hišo. Ohladilo se je in babica je vnučki oblekla obleko z dolgimi rokavi. Dlogi rokavi pa so zakrili zapestnico.

»Joj, kakšna si, babica!« je zastokala Darija. »Kaj ne vidiš, da si zakrila mojo lepo zapestnico? Nihče nima take. Prosim te, zavihaj mi rokav!«

In tudi zdaj, ko je na morju hladno, boste spoznali Darijo: ves dan se igra in teka naokrog z zavihanim levim rokavom, da je videti njeno lepo zapestnico.

Mravljje grejo spat

**MRAVLJE GREJO SPAT,
JE JESEN PRIŠLA,
HLADNA MEGLA LEGA,
VSAK JE RAD DOMA.**

**POSTELJE RAHLJAJO,
DA BO BOLJ MEHKO;
PERNICE RAVNAJO,
DA BO BOLJ TOPLO.**

**ZLOŽIJO TIPALKE
IN ZAPRO OČI —
ZDAJ PA NAJ LE MEGLA
SE ČEZ GOZD PODI!**

jev ■ dopisi naših šolarjev ■ do

ŠOLE V ČASU FAŠIZMA

Leta 1927 so fašisti popolnoma ukini slovenske šole. Od tega leta dalje so morali vsi učenci obiskovati italijansko šolo in niso se več učili v materinem jeziku. Ob sobotah popoldan so morali vsi priti v šolo, oblečeni v kroje. Poslušati so morali učitelje, ki so jim pripovedovali o fašizmu. Večkrat so morali tudi prepevati razne njihove pesmi.

Položaj Slovencev se je zelo poslabšal, ko je Italija vstopila v vojno ob strani Nemčije. V tistih hudih časih se otroci niso zavedali, kaj pravzaprav pomenijo šole v materinem jeziku. Zato se moramo danes zahvaliti staršem in vsem drugim, ki so s trudom in večkrat tudi s trpljenjem dosegli, da so se po končani vojni zopet odprle slovenske šole.

Irena Sosič

V. razr. osnov. šole na Opčinah

DVAJSET LET SLOVENSKE ŠOLE PO KONČANI VOJNI

Hodim v slovensko šolo in obiskujem peti razred. Moja mama pa je osem let obiskovala samo italijansko šolo, kajti slovenskih ni bilo. Večkrat mi pripoveduje, kako hudo je bilo Slovincem v tistih časih. Takrat so vladali fašisti. Slovenci niso smeli govoriti v materinem jeziku ne na cesti ne v uradih, kaj šele v šoli. Vsi slovenski učitelji so morali zapustiti naše kraje. K nam so prišli italijanski učitelji, ki so učili slovenske otroke v italijanščini. Kako hudo je moralo biti takrat! Fašisti so bili tudi nasilni. V Trstu so požgali Narodni dom in mnogo knjižnic. Vse te grozote so pa rodile odpor; ne samo pri nas, ampak po vsem svetu, to posebno v času druge svetovne vojne. Vsi ljudje, ki so želeli svobodo, so se borili proti fašizmu. Nastalo je partizansko gibanje. Mama mi je povedala, da je bilo tudi v naših krajih mnogo partizanov. Na Primorskem so se partizani borili tudi za slovensko šolo. Lahko rečemo, da so si jo Slovenci priborili z velikimi žrtvami. Zato moramo otroci slovenskih staršev obiskovati slovensko šolo.

Kako lepo se je učiti in govoriti v svojem materinem jeziku. Rada Sosič

V. razr. osnov. šole na Opčinah

OBNOVITEV SLOVENSКИH ŠOL OB KONCU VOJNE

Meseca maja leta 1945 se je končala druga svetovna vojna. Tudi za Primorsko je bil takrat konec strašne vojne. Ljudje so bili presrečni, da je bilo konec vojnih grozot. Toda v mnogih družinah so brezupno čakali na povratek očeta, brata ali sina, ki je padel na bojišču ali umrl strašne smrti v taborišču.

V Trstu so tedaj začeli izhajati slovenski časopisi. Slovenske knjige, ki so bile skrite v času fašizma, so spet prišle na dan. Večina mladine pa ni znala ne čitati ne pisati slovensko. Že v poletnih mesecih so slovenski učitelji ustanovili tečaje za slovenski jezik. Mladina se je zvečer zbirala v tečajih, pri pevskih vajah in vajah za uprizoritev iger.

V jeseni je bilo že vse urejeno. Otvorjene so bile po dolgih letih slovenske osnovne in srednje šole. Mama mi je pripovedovala, da je takrat vstopila v tretji razred nižje gimnazije. Večkrat mi pripoveduje, kako lepo je bilo, ko je iz italijanske šole prišla v šolo, kjer se je učila v materinem jeziku.

Starši mi pravijo, da je za pridobitev slovenske šole moralo mnogo naših ljudi žrtvovati življenje. Zato moramo slovensko šolo ceniti in spoštovati.

Mira Kraus

učenka V. razr. osnov. šole na Opčinah

DOPI SI UČENCEV IN UČENK OSNOV. ŠOLE V BARKOVLJAH

Moji starši so obiskovali italijanske šole, ker v času fašizma so bile slovenske šole zaprte. Le v cerkvi so Slovenci lahko govorili v materinščini. Mama mi je tudi povedala, da je bila večkrat kaznovana in je morala stati za tablo samo zato, ker ni pravilno napisala poitalijančenega priimka. Njen dekliški priimek je Jericijo, v italijanski šoli pa so zahtevali, da je pisala in izgovarjala Ierizio. Res je moralo biti hudo takrat.

Franc Starec

Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

Smo učenci in učenke III. r. osnovne šole v Barkovljah. Radi obiskujemo našo šolo, ker se naučimo marsikaj lepega in potrebnega.

Tudi naši starši so hodili v šolo. Takrat so pa bili drugačni časi. Bil je čas fašizma. Slovenske šole so bile ukinjene. Naši starši so morali obiskovati italijanske šole, a niso znali jezika. Težko jim je bilo, ker niso razumeli učiteljev. Bili so pa zavedni in so se skrivaj učili naše lepe govorce. Zvečer so prebirali slovenske knjige in se iz njih učili.

Za nas je pa drugače. Imamo slovenske šole, slovensko gledališče, knjižnice in knjigarno, pa še mnogo prosvetnih društev. Za to smo hvaležni vsem tistim ki so se borili za našo svobodo.

Cijan Damjan, Pertot Sandro,
Licia Furlan, Cernivec Tatjana,
Erika Scheimer

Ko je bila moja mama majhna, so fašisti zaprli slovenske šole. Le prvi razred je še obiskovala v materinem jeziku, potem pa nič več. Slovensko učiteljico so zamenjali z italijansko. Ta jim je govorila samo po italijansko in otroci je seveda niso razumeli. Ker so samo buljili vanjo, jim je največkrat rekla »stupidia«. To je bila prva beseda, za katero so vedeli, kaj pomeni. Mama se še spomni, kako so fašisti iskali slovensko berilo »Prvi koraki« in druge slovenske knjige. Iskali so jih zato, da se ne bi otroci učili svojega materinega jezika. Tako je bilo do konca druge svetovne vojne. Po vojni so spet odprli slovenske šole in otroci se spet lahko učili v svojem materinem jeziku. Dvajset let je že minilo, odkar se je končala vojna, in dvajset let je že, odkar imamo na Tržaškem in na Goriškem slovenske šole. Skoda je le, da mnogo tatkov in mamic ne razume, da morajo slovenski otroci obiskovati slovensko šolo.

Adrijan Pahor
Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

Doma mi večkrat pripovedujejo, kako je bilo hudo za časa fašizma. Predvsem smo trpeli Slovenci, saj nismo smeli niti govoriti v svojem materinem jeziku. Nismo imeli slovenskih šol, knjižnic, prosvetnih društev in celo priimke so nam poitalijančili. Zgodilo se je tudi, da so zaprli trgovino, če so slišali, da so v trgovini govorili slovensko. Tudi zaradi dela je

bilo hudo. Kdor ni nosil »črne srajce«, ni dobil državne službe. Moj ded je imel za časa Avstrije dobro službo pri železnici, ko so pa prišli fašisti, so ga odpustili iz službe. A pošteni ljudje niso klonili. Šli so v partizane ali jim na kakšen način pomagali. Partizani so se borili tudi zato, da bi lahko Slovenci spet govorili v materinščini. In koliko jih je umrlo zato, da lahko danes obiskujemo slovensko šolo in se toliko lepega naučimo.

Denise Vodopivec
Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

Po končani drugi svetovni vojni so vsi slovenski starši z velikim navdušenjem poslali svoje otroke v slovensko šolo. Slovenski učitelji so poskrbeli, da so se učili v materinem jeziku. Zelo hudo pa je bilo takrat, ko so morali Slovenci obiskovati le italijansko šolo. Slovenske ni bilo, ker so jo fašisti zaprli. Tudi na cesti niso hoteli slišati slovenske besede. Opisal bom le en dogodek, ki se je pripetil mojemu dedku v tistih gratih časih. Nekega večera se je vračal s svojimi prijatelji z dela. Šli so po barkovljanski rebri in govorili seveda slovensko. Tedaj jih je slišal neki fašist in jih je napadel s pištolo. Moj ded je dobil brco. Rad bi se bil s fašistom pomeril in bi ga gotovo dobro premlatil, a si tega ni upal, ker je bil fašist oborožen s pištolo.

Aleksander Harej
Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

Od leta 1925 do konca druge svetovne vojne nismo smeli Slovenci govoriti v svojem materinem jeziku. Tako so mi pripovedovali doma pa tudi v šoli. Takrat so vladali fašisti, ki so zahtevali, naj vsi govorimo samo italijansko. Kdor se je upiral, so ga tudi pretepli ali drugače kaznovali. Tako so tudi nekega slovenskega ribiča vrgli v morje samo zato, ker so ga slišali govoriti slovensko. Tisti otroci, ki so imeli kako slovensko knjigo, so jo morali skrbno skrivati in le na skrivnem čitati. Seveda so starši vseeno učili svoje otroke materinega jezika, toda samo doma.

A končno so zmagali partizani, konec je bilo zatiranja, vsi Slovenci so se oddahnili in zahtevali svoje šole. Le zmaga partizanov nad fašisti nam je omogočila slovenske šole. Spet smo bili svobodni.

Lavra Pertot
Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

Mamo sem vprašala, kako je bilo takrat, ko je ona hodila v šolo. Povedala mi je: »Veš, bilo nas je sedem otrok; štiri se so rodili pred prvo svetovno vojno, trije pa pozneje. Prvi so obiskovali slovensko šolo, jaz in druga dva pa samo italijansko. Takrat so vladali fašisti, ki niso dovolili, da bi Slovenci govorili v materinem jeziku. Toda mi smo se vse-

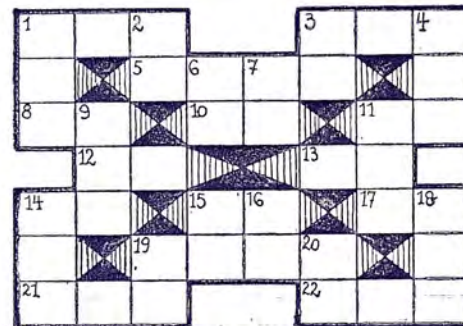
eno naučili slovenščine in tudi govorili smo jo. Vsak dan, ko sem napisala italijansko nalogo, me je mama potrpežljivo učila čitati in pisati tudi v mojem materinem jeziku. Samo svojim staršem se moram zahvaliti, da sem se lepo naučila slovenščine.« Tako mi je pripovedovala mama.

Neva Umek
Osn. šola Barkovlje, IV. raz.

glave ■ za bistre glave ■ za bistre glave ■ za

ZLOGOVNA KRIZANKA

Vodoravno: 1. mesto ob Soči, 3. žensko krstno ime, 5. težka bolezen, ohromelost, 8. čas, 10. cunjja, 11. upanje, tudi žen. ime, 12. streha nad ognjiščem, 13. najmanjša jugoslovenska denarna enota, 14. telesna poškodba, 15. morska žival, ki ima lovke, 17. posoda za cvetice, 19. bivati pod šotori, 21. razpredelnica, 22. paradiz.

Navpično: 1. vrsta domačih živali, 2. isto kot 10 vodoravno, 3. del pohištva, 4. običaj, 6. vodna ptica, 7. listnato drevo, 9. afriški sadež, 11. priroda, 14. švigne proti nebu, 15.

priprava za sejanje moke, 16. po dva (množ.), 18. visi ob oknu, 19. jo obiskujejo otroci, 20. okrajšano moško ime.

DOPOLNJEVALKA

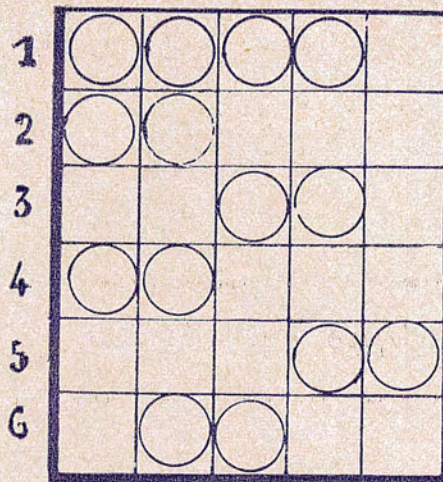
DO — — — O, Č — — — RA, — — — ERA, T — — — C, Z — — — JE,
PR — — — AT, Z — — — — K, LE — — — A, D — — — R.

S črkovnimi skupinami ENA, EVR, MIN, NAN, NESE, NOB, UJE, UTA, in ZAM izpopolni zgornje nepopolne besede. Na vsako črtico pride po ena črka. Dobil boš besede znanega pomena. Po vrsti brane vstavljene črke dajo pogovor.

IZPOLNJEVALKA

1. listnato drevo
2. plačilno sredstvo
3. pecivo
4. nihče
5. ima ptič
6. zaslužek

Ob pravilni rešitvi dajo črke na poljih s krogi znan s'ovenski pregovor.

POSETNICI

METKA VOLAK

NIKO GRADVIN

Ugani, kaj sta po poklicu Metka in Niko!

Rešitve ugank pošljite uredništvu Galeba, Opčine pri Trstu, Opicina, Trieste najkasneje do 15. novembra t. l. Trije izžrebani reševalci bodo nagrajeni.

CENA 100.- LIR